

**L'ACTIVITAT CULTURAL A CATALUNYA:
LA COL-LABORACIÓ PÚBLIC-PRIVAT COM A SIGNE D'IDENTITAT
I LA RECERCA DE L' EXCEL·LÈNCIA: UNA REFLEXIÓ PERSONAL**

Joaquim Triadú¹

Paraules clau: Catalunya, política cultural, audiovisual, gestió pública, gestió privada.

¹ Professor Associat, Economia, IESE, Vicepresident, Centre Sector Públic-Sector Privat, Soci, Garrigues

La finalitat dels IESE Ocasional Papers és presentar temes d'interès general a un ampli públic.

IESE Business School – Universidad de Navarra

Avda. Pearson, 21 – 08034 Barcelona, España. Tel.: (+34) 93 253 42 00 Fax: (+34) 93 253 43 43

Camino del Cerro del Águila, 3 (Ctra. de Castilla, km 5,180) – 28023 Madrid, España. Tel.: (+34) 91 357 08 09 Fax: (+34) 91 357 29 13

Copyright © 2010 IESE Business School.

El Centre Sector Públic-Sector Privat és un centre d'investigació adscrit a l'IESE. La seva missió és fomentar la investigació acadèmica que analitzi la relació entre el sector econòmic privat i les administracions públiques, prioritàriament en els següents àmbits: regulació i competència, innovació, economia regional i política industrial, i economia de la salut.

Els resultats de la investigació es difonen a través de publicacions, fòrums i col·loquis. Amb tot això, es vol obrir una porta a la cooperació i a l'intercanvi d'idees i iniciatives.

Són patrons del Centre SP-SP les següents entitats:

- Accenture
- Ajuntament de Barcelona
- Caixa Manresa
- Cambra Oficial de Comerç, Indústria i Navegació de Barcelona
- Departament d' Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya
- Departament d' Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya
- Diputació de Barcelona
- Endesa
- FOBSIC
- Fundació AGBAR
- Garrigues
- Institut Català de les Indústries Culturals
- Mediapro
- Microsoft
- Sanofi Aventis
- ATM, FGC y TMB

El contingut d'aquesta publicació reflecteix conclusions pròpies dels autors i no necessàriament les opinions dels patrons del Centre.

L'ACTIVITAT CULTURAL A CATALUNYA: LA COL·LABORACIÓ PÚBLIC-PRIVAT COM A SIGNE D'IDENTITAT I LA RECERCA DE L'EXCEL·LÈNCIA: UNA REFLEXIÓ PERSONAL

Introducció

El Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya em va demanar de participar, en tant que professor associat de l'IESE i vicepresident del Centre Sector Públic-Sector Privat de la mateixa escola de negocis, en una reflexió en veu alta sobre el futur de la gestió cultural a Catalunya. A més a més d'aquesta experiència acadèmica també es va tenir en compte la meva activitat professional des del juny de 1988 fins al setembre de 1994, al Departament de Cultura, del qual vaig ser Secretari General els darrers quatre anys.

En aquella etapa es va elaborar i aprovar la part central de les lleis “estructurals o bàsiques” en l'àmbit de la política cultural, i val a dir que totes elles són encara avui vigents. I són les lleis i els posteriors reglaments sobre patrimoni cultural, arxius, museus, biblioteques i cultura tradicional i popular.

Els nivells d'acords assolits en aquell procés legislatiu van ser molt alts tant amb les Administracions implicades (ajuntaments, consells comarcals i diputacions) com amb els grups polítics del Parlament de Catalunya i, evidentment, també amb els professionals de cadascun dels sectors implicats. La seva permanència en el temps ens demostra la bona cohesió social i política que aquest important paquet legislatiu va suposar per al país.

Posteriorment, ja com a Secretari General de la Presidència, vaig poder encarregar-me de la direcció del Programa de debat, anàlisi i prospectiva titulat “Catalunya Demà”, on més de 250 personalitats de totes les ideologies i branques professionals de Catalunya varen reflexionar en catorze grups de treball, entre octubre de 1997 i maig de 1998, per elaborar un document de diagnòstic i també de propostes de futur en més d'una vintena d'àmbits d'actuació, i entre ells, la cultura.

Concretament en l'àmbit de cultura, hi van participar activament personalitats rellevants tals com: Manuel Vázquez Montalbán, Sebastià Serrano, Francesc Marc Álvaro, Agustí Pons, Miquel Calçada, Ramon Pla, Manuela de Madre, Salvador Cardús, Miquel Strubell, Joan B. Culla, Isidor Marí, Aïna Moll o Joaquim Molas, entre d'altres.

Aquests ponents van fer un diagnòstic de la situació del moment on expressaven la seva preocupació bàsicament en quatre àmbits: la situació de la llengua catalana i el seu rol en les relacions interpersonals i en l'expressió cultural; la globalització cada cop més evident en la

producció i divulgació cultural; l'impacta de les noves tecnologies (boom internet) i la necessària presència de la creativitat cultural pròpia.

També van fer un seguit de recomanacions que anaven en la línia de seguir la pauta de cultures europees minoritàries, però amb gran capacitat de permanència i de permeabilitat encara que *a priori* pugui semblar contradictori. Els models escandinaus o holandès es posen com a exemple de polítiques culturals potents si bé, en el cas d'aquestes cultures, amb la presència d'un Estat fort al darrere. Per això, es reclamava de l'Estat espanyol que fes, realment i no sols de paraula, de garant de la cultura catalana tant a Catalunya com a l'exterior.

Molt sovint des dels àmbits polítics i culturals catalans s'ha reclamat la implicació de l'Estat espanyol en la protecció i promoció de la cultura catalana.

Anàlisis acadèmiques sobre les inversions en cultura per part del Govern d'Espanya (la primera va ser feta a la dècada dels noranta pel professor Lluís Bonet) donen uns resultats escandalosament desequilibrats en contra de Catalunya enfront de la cultura d'expressió castellana d'arreu de l'Estat i, sobretot, una forta potenciació de la capitalitat de Madrid, que s'emporta la immensa part dels recursos públics estatals.

Els diners públics són necessaris no sols per poder afrontar grans inversions en infraestructures o el seu manteniment, sinó que també influeixen decisivament en l'esforç inversor privat en cultura, que creix i es desenvolupa al voltant dels grans equipaments o esdeveniments culturals propiciats pel diner públic. Diner crida diner en economia i també en inversió cultural.

A més a més, la inversió pública o propiciada pel poder polític en àmbits culturals no és sols la que surt dels pressupostos de Cultura, sinó que hi ha molts altres "aportadors" de recursos a la cultura que provenen d'altres fonts públiques o para-públiques com són els grans patrocinadors (empreses "bandera" de sectors estratègics) o inversions obligatòries en audiovisual de les grans cadenes estatals de televisió pública o privades, l'1% cultural de la inversió en obra pública o l'Institut Cervantes per citar només uns pocs exemples que segueixin la inèrcia marcada per l'Estat.

Definició dels reptes actuals

Més de quinze anys més tard, tot i que el pressupost del Departament de Cultura s'ha més que duplicat amb relació al disponible el 1994, molts dels problemes detectats en la dècada dels noranta continuen presents. A més a més, sorgeixen nous reptes i noves necessitats de la societat catalana que ens obliguen a tots a cercar noves vies d'impuls i consolidació del nostre àmbit cultural propi.

I, al meu criteri, tenim avui, almenys, cinc grans reptes per afrontar:

- a) La inclusió de la cultura catalana en els grans corrents creatius mundials que utilitzen les noves tecnologies i que comporta *la globalització* dels hàbits culturals. I tot això preservant la seva funció com a segell identitari de la catalanitat.
- b) *La immigració* de centenars de milers de ciutadans els darrers deu anys a Catalunya procedents de cultures molt allunyades de la nostra o per contra estretament vinculats a la llengua i cultures espanyoles d'arrel iberoamericana, però que desconeixen, abans d'arribar, la nostra realitat cultural i lingüística. És a dir, la nostra pròpia existència culturalment diferenciada.

- c) La forta *crisi econòmica* en la qual estem immersos fa de la cultura una de les principals víctimes de la frenada de la inversió i del consum privat.
- d) La dràstica reducció dels *pressupostos públics* en tots els àmbits de la despesa i que afecta greument la despesa cultural.
- e) La cada cop més complexa *arquitectura pública* en la gestió cultural amb una inflació evident d'organismes i institucions que operen sobre l'activitat cultural sense una definició d'objectius i àmbits d'actuació clars.

a) Cultura catalana, identitat i globalització

És evident que el concepte d'identitat catalana o de nació catalana se sustenta molt principalment en la nostra personalitat cultural i lingüística. No sembla possible definir la catalanitat sense fer un esment principal a la llengua i a l'expressió cultural catalana (inclosa la no escrita). Altres terrenys com el jurídic, l'històric, el de manera de ser o el geogràfic s'han d'incloure en la definició de catalanitat, però en menor influència que el propi fet cultural. I això no està renyit ni enfrontat amb la necessària interrelació cap enfora ni en la participació activa en el fenomen imparable de la globalitat.

I voldria posar un exemple d'una vivència personal que defineix perfectament la necessitat de trobar la intersecció entre identitat i globalitat, que no sols no s'eliminen entre elles, ans el contrari, sinó que es reforcen i es retroalimenten entre elles.

Fa molts anys quan jo era un noiet vaig tenir l'oportunitat de conèixer en Joan Miró gràcies a la coneixença que hi tenia el meu pare, Joan Triadú, i el seu amic comú Eduard Castellet. Aquell dia, a la Fundació Miró, el pintor després de conèixer-me em va acaronar els cabells i em va dir: "Tu noiet, a que no saps què porto a la butxaca? Hi porto avellanes. Gràcies a les avellanes he pogut ser conegut arreu". La frase no sé si és literal, però el sentit sí que ho és.

Evidentment, jo en aquell moment i en aquella edat no vaig comprendre aquesta afirmació. Sols un temps després gràcies a les explicacions del meu pare vaig entendre que la personalitat de la pintura de Joan Miró es devia al seu permanent i sòlid entroncament a la seva terra que li donà tota la força expressiva a la seva obra. Sense aquesta fusió creativa entre arrels (avellanes) i universalitat no hagués estat possible el seu art reconegut mundialment. I a Joan Miró li agradava molt sovint recordar els seus orígens de Mont-roig del Camp.

Un arbre per poder projectar la seva ombra i que aquesta sigui cada cop més gran, imponent i generosa, i no caure per les fortes ventades ha de tenir unes arrels ben profundes. Fortament clavades a terra.

Joan Miró, Pau Casals i tants d'altres van ser arbres universals amb una forta arrel cultural catalana que van destacar en el bosc universal de l'art i de la música.

És evident que la globalització d'avui és molt més potent i molt més influent per a una cultura minoritzada com la nostra que no pas la que hi havia el segle passat quan Miró i Casals eren al zenit de la seva carrera artística. Però la recepta per convertir el problema en oportunitat és la mateixa d'aleshores: talent i personalitat/identitat pròpia. Amb aquests dos ingredients tindrem moltes més possibilitats de sortir-ne amb èxit.

Les polítiques culturals no han de ser "per se" intervencionistes però sí que han d'afavorir la creativitat que busqui l'excel·lència i, també propiciar la projecció internacional no essent, en

cap cas la llengua, un element que hagi de frenar aquests objectius. Ben al contrari, pensem sinó en els èxits literaris, per exemple, de Mercè Rodoreda, Quim Monzó, Baltasar Porcel, Jaume Cabré o Maria Barbal en el mercat literari internacional, per citar només uns autors emblemàtics del fenomen de la traducció de la literatura catalana a d'altres idiomes abans i després de Frankfurt 2007.

La globalització, que comporta en si mateixa una molt fàcil interconnexió entre països i cultures diferents, té el risc comprovat que les grans cultures que tenen una força demogràfica, econòmica o política enorme acabin marginant, sinó eliminant totes les altres.

Cultures com l'anglosaxona, l'espanyola, la xinesa, l'àrab, la russa, la germànica o la francesa ja abracen totes elles un nombre tan immens de parlants i de produccions culturals que poden no deixar marge de maniobra a d'altres expressions culturals diferents.

Però la gran sort és que cap d'aquestes grans cultures esmentades és absolutament homogènia i rígida en ella mateixa ja que dins seu hi ha matisos, corrents i, fins i tot, rivalitats culturals evidents entre parlants d'una mateixa llengua. També hi ha en els seus àmbits d'influència minories culturals que lluiten per tenir el seu propi espai dins d'aquests immensos oceans culturals i lingüístics. El cas de la cultura catalana és prou evident i notable pel que fa a supervivència en el temps entre enormes oceans.

Per tot això, i aquesta és la forma en què crec que s'ha d'enfocar aquest tema, els instruments que ens proporciona la globalització també s'han de veure com una oportunitat per enfortir i donar a conèixer el nostre potencial cultural.

Però la cultura, el fet de permetre la seva existència o acceptar o negar el dret al seu accés, ha estat en la història de la humanitat un instrument polític de primera magnitud.

La persecució de llengües i cultures minoritzades, impulsada pel concepte bonapartià de l'Estat-Nació adornat sota els principis revolucionaris de la llibertat, la igualtat i la fraternitat, era una estratègia que buscava la unificació política a través de l'homogeneïtzació cultural. Altres estats europeus van imitar amb més o menys èxit el camí de la unificació política mitjançant l'homogeneïtzació cultural: Espanya, Itàlia i Alemanya en contextos i amb resultats diferents van impulsar el concepte de l'Estat-Nació a costa de les minories culturals o lingüístiques pre-existents.

Encara actualment la diversitat cultural i l'educació de les persones molesten el poder polític dels governants dictatorials que manen encara en massa països d'arreu del món... I això es veu clarament quan neguen l'accés a continguts d'internet, prohibeixen mitjans de comunicació, ofeguen les minories culturals, impedeixen l'accés a l'educació a les dones, etc. I ho fan basant-se en raons ideològiques, religioses, d'unitat territorial, però amb una voluntat d'homogeneïtzació cultural.

El món, tot i aquestes grans injustícies que encara perviuen, ha evolucionat moltíssim, tecnològicament i científica, els darrers anys. Però els defectes humans són els mateixos de sempre quan es tracta de cercar el màxim poder polític o econòmic sobretot quan en algunes societats s'impedeix l'accés universal a l'educació i a la cultura.

És per tot això que la globalització només es pot concebre i impulsar des de la diversitat i, quan expreso aquest concepte, em refereixo tant a la de les cultures en sentit estricte com en les múltiples formes d'expressió o de pensament que engloben cada una d'elles.

En el context democràtic occidental i europeu com és el nostre, el paper dels poders públics ha de ser actiu i amb voluntat d'intervenir en la bona evolució de la cultura. L'Administració no

pot ser neutral o indiferent i, per tant, deixar la cultura a l'evolució dels mercats. Això no pot ser així i menys a Catalunya.

A mitjan segle passat el ministre francès André Malraux va sacsejar els conceptes aleshores vigents de política cultural a Europa. La seva petja encara és present avui.

A Catalunya tant la Mancomunitat com la Generalitat republicana o els governs catalans contemporanis han tingut una actuació pro-positiva. Calia crear els condicionants que permetessin l'activitat cultural, el reforçament de la llengua catalana i l'impuls de les grans infraestructures i equipaments culturals. En definitiva refer el sentit d'estat que qualsevol política cultural té dret a disposar. S'ha fet feina, però n'hi ha molta per fer encara.

b) La immigració

Una de les argumentacions constants en l'anàlisi dels sociolingüistes catalans durant el segle XX ha estat la referència a les onades d'immigració espanyola succeïdes durant aquell segle. Des de la primera onada dels murcians, a la dècada dels anys vint, arran de l'Exposició Universal del 1929 fins a les onades migratòries castellanes, andaluses i extremenyas dels anys cinquanta i seixanta per la industrialització intensiva.

I si, a això, hi afegíssim el més d'un milió de catalans autòctons exiliats o morts arran de la guerra civil es constata en aquests estudis sociolingüístics un gran canvi sociològic de l'ús familiar de la llengua a Catalunya. Afavorit a més per la forta repressió política i cultural de la dictadura franquista i la prohibició continuada durant dècades de l'ús públic de la llengua catalana.

Aquestes onades immigratòries produïdes al llarg de tot un segle tenen un impacte temporal menor que les que s'han produït en la primera dècada del segle XXI. En poc menys de deu anys s'han incorporat a Catalunya prop d'un milió i mig de persones de procedència extra-europea amb costums culturals i llengües molt allunyades de la catalana. Ens pot servir la nostra experiència passada per afrontar aquest nou i complex problema?

Fa uns anys, del 1999 al 2002, vaig poder ser el Comissari responsable del programa "Catalunya Hoy" que va voler mostrar arreu d'Espanya la realitat catalana en tots els seus aspectes.

Això també va permetre construir un discurs/relat sobre el fenomen immigratori a Catalunya. I es va fer mitjançant l'exposició "Catalunya Tierra de Acogida" que va dirigir brillantment en Vicenç Villatoro. Aquest relat pretenia exposar l'origen divers de la realitat catalana ja des dels seus orígens històrics i la voluntat de ser un sol poble que ha guiat sempre l'ideari del catalanisme polític i cultural al marge del lloc de naixença.

Com molt bé diu el propi Vicenç Villatoro en un treball publicat al núm. 11 de la Revista VIA del Centre d'Estudis Jordi Pujol:

«La catalanitat, no entesa com un fet administratiu, sinó com un àmbit de pertinença, de lleialtat, com la consciència de pertànyer a un grup definit, a una nació es dibuixa per damunt de tot en termes lingüístics i culturals. No ètnics. No religiosos. No polítics. Per sentir que pertany a aquest grup, i perquè els altres t'hi reconeixin, és gairebé indiferent on hagis nascut, on hagin nascut els teus pares o els teus avis, quina religió professes, si és que en professes cap, quins són els teus orígens o els teus cognoms, on vius i on voldries viure. El que et determina com a membre del grup, en el mirall personal i en els ulls dels altres, és l'assumpció d'una cultura, i molt especialment d'una llengua que n'és el vehicle. Heretant-la o assumint-la, ets català o te'n fas, n'esdevens.»

Crec que aquest paràgraf resumeix a la perfecció el sentit i el discurs del que ha suposat per a la cultura catalana en el sentit més ampli el repte de cercar simultàniament la integració i la cohesió social.

Caldrà comprovar si aquesta política utilitzada des de fa anys ens serà útil ara, no sols per garantir la necessària cohesió social, sinó per reforçar i potenciar la nostra personalitat cultural.

És obvi que, a pesar de les grans limitacions jurídico-polítiques i de la forta onada immigratòria, l'evolució de la cultura i la llengua catalana durant el segle XX ha estat del tot positiva. Que no vol dir ni la situació òptima ni la situació definitiva.

Però, ben segur gràcies al segle XX, la cultura catalana, la podríem assimilar, en molts camps, a la d'altres grans cultures europees, i ben segur que els nostres escriptors més notables haurien pogut ser molt més reconeguts internacionalment si haguessin format part d'un estat que se'ls hagués fet seus.

El català, en igualtat de condicions polítiques que altres llengües, hauria pogut tenir per qualitat literària no menys d'un parell de premis Nobel. Política i cultura no són mai indestriables i als diversos governs espanyols, en dictadura o en democràcia, no tenen cap interès en un premi Nobel que potenciï mundialment la literatura catalana, i faran políticament i diplomàtica el possible i l'impossible per tal que no succeeixi mai.

La cultura (i l'educació) és vista per tots els governants com un instrument polític de primera magnitud per defensar els seus posicionaments estratègics o ideològics encara que després els recursos que hi destinin siguin limitats, sinó escassos.

De cara a integrar culturalment aquests milers i milers de nouvinguts hem de fer un esforç per prestigiar la nostra llengua tant en el terreny laboral com en el terreny cultural. Ningú n'atrau cap estranger vers una llengua, sempre que aquesta no sigui d'obligat coneixement i exigència pública (el Tribunal Constitucional i el Defensor del Pueblo ja ens han dit clarament que el català és una llengua de segona a Catalunya), si no és una llengua de prestigi i útil per a la vida quotidiana i l'ascensor social. Ara ens han deixat el camí més difícil, però imprescindible en qualsevol cas, el del convenciment i l'acció de voluntarietat personal.

A Dinamarca, Suècia, Gran Bretanya, Quebec, Nova Zelanda, Canadà o Austràlia, entre d'altres països que són referents en la defensa dels drets civils, no s'atorga un permís de treball ni un certificat de residència temporal si no es demostra fefaentment i prèvia uns coneixements bàsics de la llengua, la història, la cultura i els costums del país d'acollida. Per tant, mentre el marc jurídico-polític català/espanyol no es canviï substancialment, l'esforç per a la integració dependrà novament de la força de voluntat dels nouvinguts i la capacitat de convenciment i de seducció de la societat catalana.

c) La crisi econòmica

Aquest és un element fonamental per analitzar ara la situació de qualsevol sector productiu i també el de la cultura. Si la cultura està adscrita en termes macro-econòmics en l'àmbit de l'oci/formació, és en aquest àmbit on s'ha notat una davallada notable de la despesa privada.

Aquesta crisi econòmica s'ha produït en plena era de l'internet. I ha vingut acompanyada d'un increment molt significatiu de l'ús al·legal de les noves tecnologies per al consum propi o, fins i tot, l'ús il·legal, per a la comercialització de productes culturals.

Espanya deté el trist títol de ser la tercera potència mundial en descàrregues al·legals/il·legals de continguts d'internet, sigui música, cinema, software professional o jocs d'ordinador.

La combinació dels dos factors, crisi econòmica i pirateria (*light* o *hight*) a internet, és una agressió molt perillosa per a la subsistència d'una ja dèbil indústria cultural.

I disposar d'aquesta indústria cultural és del tot imprescindible per poder comptar amb una cultura pròpia, forta i de qualitat, que pugui tenir una ambiciosa capacitat de creació i de projecció internacional.

Sembla una gran contradicció que un país petit demogràficament i econòmicament com és Catalunya, però que disposa d'un nivell de creativitat, en totes les disciplines artístiques, molt per sobre del que seria normal, sigui per contra tan permissiu a l'hora de saltar-se les normes bàsiques en drets d'autor i de producció artística.

Si volem ser un país que lideri la creativitat cultural i ser un referent per a moltes cultures en algunes disciplines artístiques, ens hem de prendre seriosament aquest problema que ens desacredita enfront de tercers.

Cap empresa important ni cap creador important pensarà en Catalunya com un indret on anar a instal·lar una indústria cultural o una activitat artística si continuem essent líders en la no protecció de la propietat intel·lectual bé sigui de particulars o d'empreses.

A dia d'avui totes les formes d'art i cultura tenen la seva plasmació o reproducció a través de les noves tecnologies, així els drets d'emissió per televisió o internet d'obres teatrals, concerts, òperes, espectacles de dansa, coreografies, video-art, exposicions pictòriques, obres literàries, cinema, vídeo, *tv-movies*, etc. són una font d'ingressos complementària, sinó molt sovint la principal de molts d'aquests esdeveniments culturals i els seus creadors.

Catalunya, en general, i Barcelona, en particular, tenen un posicionament molt bo per ser receptores d'iniciatives de caràcter cultural. Per poc esforç que es fes, ben coordinat entre els sectors públic i privat, es podria convertir Barcelona en un viver internacional de les arts creatives i les indústries culturals. Impulsors de la pedrera dels creadors internacionals.

Volem ser un Silicon Valley europeu en noves tecnologies i està molt bé, però no apostem per un àmbit: la creativitat artística, on històricament hem estat capdavanters. Nova York, Berlín, Londres o París són grans centres d'activitat cultural i nosaltres en podríem ser un més. Encara que fóssim, tant sols, el viver dels que seran els motors culturals dels propers anys propiciant que joves creadors d'arreu aterressin o, fins i tot, arrelessin aquí per pensar, impulsar i presentar els seus primers treballs.

La crisi econòmica farà que el temps dels grans equipaments (obres arquitectòniques de gran format) es relantitzi durant uns quants anys.

Entrem, per tant, en l'era de potenciar els continguts de la cultura i no els continents. Seria l'hora dels creadors, però exigint qualitat, ambició i capacitat de projecció internacional.

Un altre escenari que els poders públics s'han de plantejar en temps de crisi és la gratuïtat o no de l'accés a les activitats culturals. Cal saber si ha de ser una decisió que cal deixar en mans de l'autor i/o de l'entitat o Administració organitzadora o dels propis ciutadans. En tot cas cal assegurar-se que la decisió que es prengui no faci desaparèixer la mínima qualitat cultural o la llibertat de creació que requereixen de recursos que permetin treballar amb independència de criteri.

La cultura té un cost i la bona cultura té un cost més alt, i n'hem de ser conscients i correspon a cada govern fixar els límits de la gratuïtat o el percentatge de subvenció que ha de rebre una determinada expressió cultural. Per exemple: ha de ser gratuït sempre l'accés a museus, arxius i biblioteques o s'ha de pagar un dret d'accés? Els espectacles en teatres públics fins a quin percentatge del cost ha de ser subvencionat? Com s'ha de compensar aleshores la iniciativa privada? Cal pagar als productors per assistència a les sales de cinema i/o pels drets de divulgació de la pel·lícula? Cedir obres d'art de particulars a col·leccions públiques o privades ha de tenir generosos avantatges fiscals?

Moltes qüestions com aquestes i altres que, ben segur, podríem afegir, cal afrontar-les precisament ara quan la crisi econòmica condiciona moltes de les decisions tant dels particulars com de les pròpies Administracions en el terreny de la cultura. El debat ha d'implicar creadors, gestors culturals, Administracions públiques, mitjans de comunicació (en especial ràdio i televisió), empresaris de les indústries culturals i consumidors. Tots ells han d'estar ben predisposats, amb generositat i respecte, a posar les bases d'un "*Nou marc de referències per a les relacions culturals*" que propiciï la seva potenciació en temps de crisi, que la societat vegi la cultura no com un centre de cost (despesa) sinó com un element dinamitzador i un motor econòmic per remontar la crisi més ràpidament.

S'ha demostrat reiteradament en estudis econòmics que les societats amb uns més alts nivells de preocupació i interès per la cultura, i paral·lelament amb uns nivells alts de formació més extensos entre la seva població, poden i saben sortir millor dels temps de crisi.

Desinvertir en cultura o estalviar en cultura i/o en formació no sembla una bona proposta per afrontar millor la crisi. Segurament caldrà afinar les prioritats, potser caldrà fer esperar determinades actuacions emblemàtiques que poden tenir un alt cost econòmic, però incentivar la lectura, la compra d'art o l'assistència a concerts, al teatre, al cinema o a altres espectacles ben segur que serà una forma eficaç d'ajudar a la reactivació de la nostra indústria cultural.

d) Pressupostos públics

L'expressat en l'apartat anterior enllaça perfectament amb la situació angoixant dels pressupostos públics en plena crisi econòmica.

L'endeutament acumulat per tots els organismes públics o parapúblics fa que durant molts anys una gran part dels pressupostos s'hauran de destinar a retornar al sistema financer els crèdits i les emissions de deute que l'Estat i les altres Administracions públiques han emès durant els darrers anys.

Espanya ha viscut durant més d'una dècada per sobre de les seves possibilitats econòmiques reals i ens hem cregut que teníem un nivell de vida que s'havia situat no menys d'un 30% per sobre del que ens era lògic. I retrocedir 25 o 30 punts de qualitat de vida és un trajecte molt dolorós i amb efectes col·laterals evidents en l'estat del benestar. Si, a això, hi afegim que bona part del creixement espanyol estava subvencionat per les substancials ajudes de la UE, que ja s'han acabat, i que han servit per crear un nombre enorme d'infraestructures de tot tipus (moltes d'elles en llocs que no feien cap falta) i que ara no podem mantenir ni conservar en bon estat sense incrementar els impostos.

També s'ha utilitzat aquesta gran despesa pública estatal per fomentar i incrementar la inversió en la "capitalitat" de Madrid, que inclou grans inversions culturals que no han afrontat les Administracions autonòmica o local d'aquella regió, sinó l'Estat amb els diners de tots.

Només amb el que l'Estat ha invertit per remodelar el Museo del Prado, el Reina Sofia i el Teatro Real hi hauria diners de sobres per acabar el Pla d'Equipaments Culturals de Catalunya i encara en sobraria per afrontar, almenys, dos equipaments nacionals més.

Per contra, zones amb grans necessitats d'impulsar l'economia industrial i productiva o amb una capacitat enorme de captar turisme estranger han vist passar de llarg no menys del 80% d'aquest esforç inversor de fons europeus. Ni en carreteres, ni en ferrocarrils, ni en equipaments culturals, ni en ajuda a l'economia productiva s'ha fet un esforç similar al que s'ha vist per part de l'Estat a moltes altres zones de l'Estat. I, si faltava res més, ara el TC qüestiona l'obligació inversora de l'Estat en base al PIB català que marcava el nou Estatut.

Vist el panorama financer del sector públic, els sectors culturals han de plantejar amb urgència la necessitat de consolidar i, si pot ser, incrementar almenys percentualment els pressupostos públics en cultura basant-se en quatre arguments bàsics:

- La cultura és un element essencial per al creixement personal i col·lectiu d'un poble com ho és l'educació o la formació universitària o professional.
- La cultura, i més en el cas de Catalunya, és el signe d'identitat nacional bàsic que ens identifica de cara enfora, però sobretot ens aglutina de portes endins per permetre'ns acollir i integrar els centenars de milers de nous ciutadans que viuen entre nosaltres, però encara no se senten participants del nostre corpus col·lectiu.
- La cultura i, més concretament, la creació cultural pot ser, o millor ha de ser, un dels motors econòmics del país que ens permetin sortir de la crisi amb unes noves indústries que dinamitzin l'ocupació i obrin noves possibilitats a l'exportació dels nostres productes culturals cap a nous mercats. En aquest terreny el sector audiovisual hi ha de jugar un rol fonamental. La incentivació de la inversió pròpia o estrangera en aquests camps també hauria de ser una prioritat governamental.
- L'oferta cultural i el patrimoni cultural, si es potencia i es conserva adequadament, són elements d'atracció turística de primera magnitud que han de permetre no sols consolidar, sinó potenciar encara més la indústria turística com a motor econòmic primordial de Catalunya.

e) L'arquitectura de les institucions públiques

L'ordenació del sector públic és el cinquè gran repte que, al meu criteri, caldria afrontar i que té estreta relació amb l'anterior pel que fa als pocs recursos públics avui per avui disponibles i per contra les moltes Administracions i organismes que operen sobre aquest àmbit.

El problema més greu és que els terrenys d'actuació de les Administracions locals, autonòmiques i estatals són confluents i sovint les definicions legals (Constitució, Estatut, lleis sectorials, etc.) són contradictòries i no ajuden a frenar la voracitat dels responsables de determinades Administracions públiques que els porta a intervenir en el terreny dels altres. Mai en la història de Catalunya tantes Administracions i organismes diversos havien intervingut en la política cultural amb tot el que això suposa de complicació per als agents culturals i els riscos de fragmentació de les actuacions o falta de coordinació a l'hora de jutjar determinades iniciatives privades o impulsar polítiques públiques. Tampoc, d'altra banda, mai no s'havien destinat tants recursos públics a la Cultura.

Una de les paradoxes que tothom a Catalunya ha acceptat sense immutar-se és que, essent la Generalitat de Catalunya el representant ordinari de l'Estat a Catalunya, el govern central hagi de tenir representació directa en els grans equipaments culturals pel sol fet que hi aporta recursos.

Els recursos, l'Estat els hi ha d'aportar en qualsevol cas, i en més quantitat si cal, si formem part intrínseca, com ens diuen reiteradament, de la cultura d'Espanya. Però la representació política d'aquests recursos en els equipaments culturals catalans públics o privats, segons la nostra norma bàsica d'autogovern, l'ha de detenir exclusivament la Generalitat per ser la representació ordinària de l'Estat a Catalunya i també per les seves competències exclusives en Cultura.

En aquest cas d'hiperinflació d'organismes que se sobreposen uns als altres i es fan nosa mútua en regular, subvencionar i/o gestionar, com passa en tants d'altres camps d'actuació de les nostres Administracions públiques, em ve al cap el que jo explico en algunes classes a l'IESE quan tracto de la problemàtica de les Administracions públiques, i és el cas de la "Llei de la posta de sol" que va legislar l'Estat de Texas en temps del governador George W. Bush.

En resum: la norma estableix que tots els organismes que es creen per llei o totes les normes que estableixen obligacions, ajudes, o polítiques sectorials que suposen més despesa o més tràmits administratius, han de tenir una data de caducitat pre-fixada. I tan sols si una comissió del Congrés recomana, amb un informe rigorós i ben argumentat, que cal mantenir la continuïtat de l'organisme o la normativa sectorial o el tràmit en qüestió, i després el mateix Congrés i/o Senat de Texas ho ratifiquen formalment, aquesta norma o organisme podrà continuar existint.

Ben segur, que pel model dels Estats Units la idea és bona, però difícilment exportable al peu de la lletra al model polític europeu.

De totes maneres sí que ens hauríem d'acostumar a establir sistemes d'avaluació i validació, independents i professionals, de les polítiques públiques i de les normes aprovades. La sola mecànica d'avaluació rigorosa serviria per ajustar les polítiques a les necessitats reals i ajudaria molt a la prioritització d'aquestes actuacions.

La impressió externa, i com a tal potser esbiaixada, és que se'n fan d'anàlisis d'avaluació de polítiques, però més per poder dir que se'n fan i no tant per aplicar-ne després les conclusions que se'n treuen.

En qualsevol cas, la concertació entre Administracions i sector privat en el món de la cultura és del tot imprescindible en qualsevol moment, però en un escenari de forta crisi com és l'actual és ja una necessitat peremptòria. Urgent.

Si busquem un altre exemple, en aquest cas en un país europeu membre de l'UE, i que sovint utilitzem com a referent en molts temes, podem referir-nos a les mesures que el Govern de Finlàndia ha acordat l'any 2010 per afrontar la crisi.

Entre d'altres temes ha resolt reduir en un 25% els costos del funcionament de l'Administració de l'Estat i fusionar més del 50% de les Administracions locals. No són decisions políticament agraïdes ni donen vots, però per ells del tot necessàries per destinar els recursos estalviats a les activitats que afavoreixen directament els ciutadans i destinar menys esforç econòmic a les pròpies estructures administratives.

La política cultural no té molta necessitat de grans estructures administratives centrals, com pot ser el cas, per exemple, de la política educativa o la sanitària, però en canvi l'administració cultural va bastant mancada, encara ara, de personal als equipaments culturals que donen

servei directe a la població a diferència de l'àmbit sanitari i educatiu que sí que ha anat creixent exponencialment els darrers anys en personal per a escoles o centres d'atenció primària.

Si la gestió del personal al servei de l'Administració pública es pogués analitzar com un tot al marge de la titularitat de l'ens i es prioritzessin les necessitats dels serveis públics bàsics de cara al ciutadà, per davant dels interessos polítics o corporatius dels cossos de funcionaris, es pot afirmar que redistribuint els llocs de treball de les diferents Administracions que actuen a Catalunya, i sense necessitat de crear-ne de nous, es podrien cobrir totes les necessitats de personal dels actuals equipaments culturals públics.

Segurament, aquest és un plantejament utòpic donada la rigidesa del sistema inter-administratiu i les bases, antiquades i anti-econòmiques, de les lleis que regulen la funció pública i el règim jurídic de les Administracions tant a nivell estatal com autonòmic. Però la crisi podria obrir una escletxa política que permetés fer un replantejament global i a fons del sistema funcional que en els aspectes essencials des del segle XIX és el mateix sense que ningú hagi gosat tocar-lo mai a fons.

I val a dir que els principals perjudicats per aquesta mala imatge del sistema de la funció pública en són els funcionaris i el personal laboral al servei de l'Administració que, majoritàriament, en l'àmbit de la cultura, fan una bona feina.

La col·laboració públic-privat: element nuclear de la cultura catalana i un instrument vital per al camí cap a l'excel·lència

La situació de la cultura catalana al llarg de la seva història moderna i contemporània ha estat directament lligada a la iniciativa popular i a l'activitat privada. No cal ara fer un resum historicista de la cultura catalana, però sí que es pot fer la següent reflexió: és evident que les arrels culturals al món rural fan que la pervivència de la llengua i la cultura sigui més fàcil donat que l'entorn ho propicia. Quan es produeix l'explosió demogràfica de les grans ciutats amb la revolució industrial es corre el risc d'una pèrdua del pols cultural, però tant en el moviment obrer com en la nova classe social burgesa sorgida de la indústria protagonitzen, en diferent intensitat, interessantíssimes iniciatives culturals.

La cultura en gran part del segle XX es desenvolupa al marge de l'Administració si deixem de banda els pocs anys de la Mancomunitat o de la II República. La burgesia, que no té les obligacions fiscals que té avui la societat, impulsa les arts plàstiques, l'òpera, el teatre, els concerts i una potent arquitectura al voltant d'aquesta activitat cultural. Ben segur, que molts d'ells ho feien per sentiment de generositat cap a la societat i molts d'altres ho feien simplement per assegurar-se la seva pròpia distracció però en qualsevol cas ha estat crucial per poder arribar on som avui.

La cultura catalana durant el llarg període franquista no va esperar a recuperar el poder polític per tornar a donar senyals de vida després de la destructiva guerra civil, sinó que des del primer moment, a l'interior o a l'exili, va comptar amb activistes que mantenien la flama viva. I ho feien intentant el més difícil: que la cultura catalana fos una cultura el més normal possible a l'hora de l'autoexigència creativa o el rigor intel·lectual. "Ariel" a l'interior o els "Quaderns de l'exili" a Mèxic en poden ser uns bons exemples. No era respondre a la situació del moment amb lamentacions, sinó amb la recerca de qualitat i l'ambició cultural com si fóssim una cultura normalitzada.

Ara que ja ens endinsem cap a la segona dècada del segle XXI tenim l'obligació d'exigir-nos com a societat els mateixos objectius de rigurositat i excel·lència que fa setanta anys, però sortosament en unes circumstàncies radicalment diferents. I amb una democràcia i un poder polític que no teníem aleshores.

L'historiador Josep Termes ha utilitzat algunes vegades en els seus escrits o conferències l'expressió "Catalunya és un miracle". Després de tot el succeït els darrers tres segles no hauríem d'existir. De fet pobles o cultures europees més potents, demogràficament i geogràfica ara ja són una mera ombra del que van ser.

Motius diferents deuen explicar aquest "miracle", però el més determinant ha estat la societat, el rerapaís que al marge o malgrat tots els avatars polítics va decidir tossudament seguir donant el relleu, generació rere generació, del pòsit cultural propi.

Amb l'arribada de la democràcia, però sobretot amb la restauració de la Generalitat corriem i correm encara el risc que el "món institucional" vulgui substituir o anestesiar la societat civil.

Per contra, aquesta societat civil mig anestesiada pot arribar al convenciment que sense el suport o l'ajut oficial no hi ha possibilitat de fer res.

Cal desconfiar tant dels qui defensen que el govern ho ha de planificar i intervenir en tot, així com també desconfiem dels que des del món civil condicionen qualsevol activitat a obtenir l'ajuda oficial i fan de la lamentació el seu discurs permanent. Uns i altres provocarien amb aquestes actituds l'esclerosi cultural en un país que, com diu Raimon, "anem fent".

Uns paràgrafs enrere escrivia que calia establir entre els agents culturals i les Administracions "*Nou marc de referències de les relacions culturals*". I és en aquest nou marc on la col·laboració públic-privat ha de ser el motor del canvi dels paradigmes que fins ara han guiat les relacions culturals.

Sembla bastant clar, a dia d'avui, que hauran de passar molts anys per tal que l'economia catalana i espanyola recuperin el tremp de creixement que havíem conegut als inicis dels anys 2000 i que voltava el 3,5% anual. També esperarem molts anys a poder comptar amb un creixement dels recursos públics que ha permès més que doblar el pressupost de moltes Administracions en els darrers 12/15 anys. La tendència serà una disminució progressiva dels pressupostos públics destinats a activitats culturals i en paral·lel viurem un creixement important de l'esforç fiscal tant per part dels ciutadans com de les empreses.

D'altra banda si analitzem les dades de consum cultural en base al "Baròmetre de la Comunicació" podem veure com en el període 2005-2009 el consum de cinema passa de 25 milions d'espectadors a 22 milions. També el consum d'entrades de teatre s'estanca els darrers tres anys al voltant dels 3.000.000 d'espectadors tot i que té un comportament millor que el cinema.

També en el període 2007/2009 s'aprecia una caiguda en la venda de llibres ja que no sols hi ha una davallada en el nombre de títols editats, sinó també una disminució molt evident del tiratge de cada títol. I això afecta tant el llibre en català com en castellà.

Si parlem del mercat discogràfic la situació és d'una molt greu crisi com ho demostra el fet d'haver passat a Catalunya de 27 discogràfiques el 2006 a poc més de deu en l'actualitat.

La caiguda de vendes en el món de l'art privat en les prop de 200 galeries d'art avui existents a Catalunya fa que la seva facturació estigui en descens permanent des de l'any 2005 i, per tant, es posi en risc la continuïtat de moltes d'aquestes sales d'art.

A aquest panorama de forta crisi econòmica que, com es veu, afecta de forma greu el mercat cultural, cal afegir-hi el problema estructural de fons de la nostra societat quan manifesta la poca predisposició a realitzar consum cultural fora de la llar (televisió o internet al marge). Així quan quasi més del 65% dels catalans manifesta no anar mai a cap tipus d'espectacle, sigui teatral, musical, cinematogràfic, exposicions d'art, etc. I el 42% manifesta no comprar mai cap llibre al llarg de l'any (dades publicades per l'ICIC en base al Baròmetre de la Comunicació 2009).

La bona notícia en aquest període és un increment en l'assistència i préstec a les biblioteques públiques, i l'assistència als museus, sobretot en dia de gratuïtat. La crisi haurà servit almenys per donar a conèixer aquests importants equipaments culturals que tenim a l'abast a molta més gent que fins ara no les utilitzava.

Conclusions

He analitzat de forma sumària els principals reptes que, al meu modest criteri, ens cal afrontar com a país els propers anys.

Ara en forma de conclusions vull aportar deu reflexions, estrictament a títol personal, que puguin servir, en el seu cas, com a aportació a un debat global sobre un desitjable *"Nou Marc de Referències en les Relacions Culturals"*.

Primera reflexió

La primera obsessió dels poders públics ha de ser inculcar, amb intel·ligència i persuasió, als nens i nenes i als joves de Catalunya el plaer per la lectura. A través de la lectura s'obre una insubstituïble porta al coneixement cultural. El llibre i el gust per la lectura han de ser un objectiu central per a escoles, famílies i mitjans de comunicació públics i privats.

El consum de llibres (literatura, assaig, etc.) és el que dóna llibertat de creació als escriptors i pensadors. Una sòlida indústria del llibre és el millor fonament per a disposar d'una cultura de primer nivell. A cavall de la lectura cal fomentar també el plaer infantil i juvenil pel teatre, la poesia, la música, les arts plàstiques, etc. Els alumnes es poden endur de l'escola molts coneixements i hàbits d'estudi, però també, i molt primordial, s'han d'endur el plaer de gaudir de la lectura i altres expressions de cultura tot al llarg de la seva vida. El cuc per la cultura s'ha d'atrapar de petits.

Segona reflexió

La gestió de l'activitat cultural ha de ser compartida per la societat civil i les entitats privades. No pot el sector públic pretendre tenir l'exclusiva de la direcció i la gestió cultural.

En altres àmbits també molt transcendents de l'activitat humana com són la sanitat, els serveis socials o l'educació, per exemple, el paper que hi té reservat el sector privat és molt important, i gràcies a això el pes del diner públic pot anar preferentment al sector públic.

Els diners que vénen a través de les mutualitats (sanitat i serveis socials) o dels particulars (educació, serveis socials) i van a aquests sectors són molt considerables. I en l'immensa majoria dels casos es gestionen per fundacions o entitats sense ànim de lucre amb uns costos menors tant del servei en si com de l'aportació que fa l'Administració en comparació amb el cost del

mateix servei al sector públic. La concertació públic-privat és una solució que molts països adoptaran ara en temps de crisi i que a Catalunya la coneixem des de fa molts i molts anys. No desaprofitem l'ocasió per potenciar-ho.

Traslladem aquesta experiència a fons al sector cultural, donem ales al sector privat associatiu (tercer sector) o empresarial perquè entri a impulsar i/o gestionar equipaments culturals de servei públic. Servei públic/gestió privada. Servei públic/titularitat privada. En definitiva aprofitem tots els ressorts que la legislació ens permet i alleugerim de pes l'Administració.

Caldria reprendre la iniciativa d'aplicar desgravacions fiscals a l'IRPF i l'impost de Societats a aquelles persones físiques o empreses que destinen diners a pagar serveis educatius, sanitaris, culturals, bé directament o bé a través de mutualitats (sanitat i serveis socials).

En anys de bonança s'han construït molts equipaments culturals; cal estudiar si se'ls hi pot donar el màxim d'usos possibles i no necessàriament tots dins l'àmbit de la cultura. Catalunya és un país on el sector serveis en l'àmbit turístic i de congressos té una gran importància. Busquem sinèrgies en aquests àmbits. Cal millorar també la sinèrgia en educació i esports. Són pocs, molt pocs els exemples de compartir disseny i projecte arquitectònic per acollir activitats diferents en un mateix edifici multiús. No som un país prou ric com per tenir equipaments específics per a cada necessitat.

També és l'hora d'aprimar la multitud d'Administracions, agències, consells assessors, organismes autònoms, empreses públiques, consorcis i fundacions públiques que actuen en l'àmbit cultural. Tanta estructura limita moltíssim els recursos per a la creació cultural.

Per exemple, tota l'activitat tradicional i popular és d'arrel social privada i, si els castellers, diables, bastoners, sardanistes, etc. haguessin de ser "depenents" de l'esforç del sector públic i no "amateurs", ja no existirien.

En canvi, per contra, sí que l'esforç realitzat els últims quinze anys pels ajuntaments, la Generalitat, TV3, Tradicionariu, etc. ha estat bàsic per al seu gran relleu, però la base és el voluntariat de la pròpia societat i no grans estructures públiques.

La funció de les Administracions no és ocupar l'espai que la societat deté, sinó enfortir-la i impulsar-la encara més.

Donem a la societat instruments i recursos per poder treballar i aquesta s'organitzarà i prendrà riscos i assumirà costos molt més grans que les aportacions públiques que rebí.

Busquem també una millora significativa en els avantatges de reconeixement social i fiscal de l'acció de patrocini i mecenatge que fan les empreses ja que és encara molt lluny del que seria desitjable.

També darrerament s'ha obert un nou repte com és l'adaptació de l'obra social de les caixes al nou escenari de concentració territorial i a les limitacions de creixement en pressupostos i activitats que imposen les ajudes del FROB. Caixes d'Estalvis i Cultura és un capítol que cal afrontar amb imaginació i generositat en un entorn poc propici a les expansions en grans aventures culturals. Dos exemples positius recents: l'operació de "Món Sant Benet" impulsat per Caixa Manresa i la col·laboració entre "la Caixa" i el Macba en la cessió del seu Fons d'Art per a ser exhibit a l'esmentat museu.

Tercera reflexió

Catalunya requereix d'una indústria cultural forta. Només amb la producció en català no n'hi ha prou per mantenir la indústria si la volem de primer nivell. Ens cal una indústria cultural amb vocació universal. La principal obsessió ha de ser buscar l'excel·lència com a forma d'obtenir espectadors o consumidors arreu del món. L'exemple de la indústria editorial és molt clar: per tenir el nivell d'edició en llengua catalana que hem assolit calia tenir una indústria líder en l'edició en llengua castellana.

Molts dels oficis o professions que estan associats al món editorial no existirien en el nivell de qualitat que en disposem si el nostre mercat fos només el de llibres en català.

El mateix és traslladable a d'altres indústries com l'audiovisual, el cinema, les arts escèniques, la música, etc.

La indústria no pot exigir rebre subvencions a fons perdut de forma permanent per ser viable ja que aleshores no és indústria. Però sí que se l'ha d'impulsar amb mecanismes de suport per trobar l'estratègia comercial, la formació de tècnics i professionals, l'obertura de mercats a l'exterior i operacions de capital-risc per dotar-la de múscul financer.

Cal també atraure tant emprenedors ja existents com nous emprenedors perquè apostin per la cultura com a àmbit de negocis. Hi ha poca tradició empresarial catalana en indústria cultural al marge del món editorial. Cal convèncer les facultats d'empresarials i les escoles de negocis per incorporar l'activat empresarial cultural en el "catàleg" de possibilitat de negocis pels nous emprenedors.

Societats avançades com Boston, per exemple, han apostat per activitats econòmiques relacionades amb el coneixement per afrontar els reptes de la seva societat. En aquest cas la sanitat i l'educació universitària són el motor del seu èxit.

Les indústries culturals poden ser un motor econòmic a Catalunya. Aquí tenen un entorn on la creativitat cultural està en l'ADN de Catalunya, on hi ha una bona oferta de formació professional i universitària, on el consum cultural té unes possibilitats de creixement evidents, on professionals estrangers tenen bona predisposició a instal·lar-se, etc.

Quarta reflexió

Estretament vinculada a l'anterior, i que és vital per assegurar el creixement d'aquesta indústria, és garantir els drets de copyright i, per tant, combatre sense embuts la pirateria: i fer-ho mitjançant mesures legals coercitives i també de reflexió social. Ja ho he tractat a fons en un altre moment d'aquest article i no insistiré en els arguments ja exposats sobre el tema, però sí en refermar la meva convicció personal que és un tema vital per al futur de la indústria i la creativitat cultural a Catalunya.

Cinquena reflexió

El sector audiovisual, a l'igual que el sector editorial, és un motor econòmic que cal potenciar i protegir.

La cultura catalana ha sortit molt mal parada de la inevitable implementació de la TDT. L'oferta de canals s'ha multiplicat per deu i la presència de la llengua o la realitat cultural i social catalana ha disminuït en la mateixa proporció de forma preocupant.

El sector audiovisual i el d'internet són al segle XXI el que era el sector editorial els últims dos segles. No podem deixar passar de llarg l'oportunitat de ser presents en aquesta revolució tecnològica que incideix directament en continguts i en hàbits culturals.

Si no tenim potents empreses del sector radicades a Catalunya serem una mera societat receptora de continguts fabricats i pensats molt lluny d'aquí.

Cal tenir fàbriques de continguts per produir per a tot el món. Cal potenciar la producció en tants idiomes com sigui possible (català, castellà, anglès, etc.) per ser venuda a televisions d'arreu.

Cal tenir televisions per TDT, satèl·lit o internet que emetin des de Catalunya per a tot l'Estat o per a altres mercats. Sols així creixerà un teixit industrial que farà possible comptar amb un sector audiovisual competitiu.

Fa cinquanta anys es va potenciar l'arribada del sector de l'automòbil i es va crear una indústria auxiliar que ha fet de Catalunya un punt atractiu per a aquest sector. Hi ha d'haver una estratègia de país (govern i empresariat) per ser una "*welcome society*" en l'àmbit audiovisual.

Sisena reflexió

Ha anat sortint al llarg de l'article la potència que ha tingut i té Catalunya en la creativitat cultural.

Fem d'aquesta característica pròpia una virtut a potenciar. Fem de la creativitat una primera preocupació en l'actuació en política cultural. Centrem-nos en continguts més que en continents. Mimem els creadors, però avaluem-los amb rigor. Fem de la creativitat la nostra "*force de frappe*" cultural. Donem protagonisme cultural als creadors d'aquí en festivals i en les programacions de televisió i ràdio amb suport públic.

Setena reflexió

Aquesta reflexió no és només de política cultural. Es tracta de la llengua catalana. El fet de ser una nació sense estat i a més a més formant part d'un estat que ens va a la contra en el tema cultural i lingüístic ens ha de fer ser més compromesos i vigilants en el tema del català.

La llengua catalana és l'element determinant que ens dona personalitat cultural diferenciada enmig de la diversitat cultural al món. És el nostre segell d'identitat. Tot el que fem a favor d'ella és poc i tot el que deixem de fer per a ella pot ser crític per a la seva supervivència futura.

La principal virtut de la llengua catalana és que ens permet ser. I gaudir d'un estatus cultural propi. No hem de pretendre que tota la cultura del país pivoti sobre el fet lingüístic, però tampoc no podem portar la cultura d'expressió en llengua catalana a la marginalitat dins de casa nostra.

Si nosaltres no valorem la nostra llengua i no la potenciem al màxim, com podem pretendre que altres ciutadans vinguts de fora o ciutadans d'altres països ens la respectin i valorin?

Per últim, destacar que cada cop més el multilingüisme és una activitat econòmica creixent on les grans empreses de noves tecnologies estan entrant a fons (traduccions automàtiques, etc.). I aquí Catalunya podria liderar un sector de creixement de negoci evident molt lligat a les universitats i a la informàtica d'última generació.

Vuitena reflexió

A dia d'avui cap estratègia de política cultural pot reeixir si no compta amb la complicitat activa dels mitjans de comunicació: fa uns mesos, en una conferència que em va encarregar la Cambra de Comerç de Barcelona i la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals vaig afirmar que avui, a les televisions, se'ls exigeix que resolguin tot allò en què no se'n surten del tot les escoles, les famílies, els metges, els polítics, els ecologistes, els governants, etc.

I sobretot aquesta pressió afecta la televisió pública per la seva funció de “servei públic”. Però simultàniament se la fa competir en audiència amb cadenes privades que massa sovint fan una mediocre programació purament comercial.

Dit això la televisió pública catalana té un doble compromís, legal i moral, tant amb la llengua catalana com amb la cultura. En el cas de la llengua és clar que ho compleix i en el cas de la cultura hi ha més discussions al respecte ja que alguns agents culturals pensen que caldria una estratègia més decidida envers la cultura tot i la dificultat de compaginar-ho amb l'exigència de tenir alts nivells d'audiència.

Es pot encara incrementar més la divulgació cultural (per exemple: un potent programa de llibres i foment de la lectura com “Apostrophe”), ajudar a la millora de la qualitat i projecció del cinema català, fomentar en la ciutadania l'interès per les arts, la música i la cultura popular, de forma directa o indirecta (ficció) i introduir el cuc per la cultura molt especialment en la programació adreçada a infants i joves.

Però de televisions, n'hi ha moltes i si en els propers anys la política catalana ha d'avançar cap a un nou acord o pacte polític amb l'Estat cal dir que tan important com els temes financers o competencials són els aspectes de l'apartat audiovisual. Cal que l'oferta audiovisual contempli i reconegui la realitat pluricultural i plurilingüística de l'Estat. El repte polític és poder participar en el desenvolupament de la tecnologia digital en el sector de l'audiovisual a Espanya.

Per a la nostra cultura (i llengua) és molt important, per no dir transcendent, el poder intervenir mitjançant el CAC i/o la Generalitat en l'oferta digital que es faci des de i per a Catalunya.

Novena reflexió

La projecció internacional ha de ser un altre eix vertebrador de la política cultural. La tasca feta per l'Institut Ramon Llull o els altres agents depenents de l'Institut d'Indústries Culturals és un molt bon camí d'obertura del mercat internacional i que ja havia començat, embrionàriament, els anys noranta amb la creació del COPEC. Però jo no em refereixo tant a la tasca de “donar a conèixer” la nostra cultura, que també cal fer-ho, sinó a situar els nostres productes culturals en el mercat internacional amb un gran esforç d'inversió en qualitat. L'exemple del Cirque du Soleil, com a indústria cultural de primer nivell i de projecció internacional, ens pot ensenyar

camins en àmbits com el teatre, les arts escèniques (la Fura dels Baus ja fa una gran tasca), la música (ex: Capella Reial i Concert de Nations) i tants i tants d'altres. Només podrem fer grans inversions en produccions culturals de primer ordre si obrim el mercat al màxim per generar més ingressos per a la creació cultural catalana.

Desena reflexió

La cultura catalana és una excepció dins del panorama cultural del món occidental. Per tenir les mateixes prestacions i condicions per desenvolupar-nos culturalment que grans cultures veïnes (castellana, francesa, italiana), però sense cap dels ressorts que aquestes cultures disposen des de fa segles: demografia, estat propi, grans pressupostos i representació internacional.

En aquests terrenys ho tenim malament si aquestes són condicions *sine qua non* per existir. Però tenim una possibilitat si oferim qualitat i competència professional en allò que fem en cultura.

Encara que no és popular defensar-ho, cal buscar l'excel·lència en tot allò que es faci. Buscar l'excel·lència no vol dir fer coses elitistes, sinó fer coses molt ben fetes.

Si ens emmirallem en un altre sector que fa trenta anys era tot just incipient: la restauració/gastronomia, veurem com la recerca de l'excel·lència ha posat la cuina catalana a l'aparador mundial. I en aquesta oferta catalana d'excel·lència s'hi troba oferta molt variada des de l'elitista a la vanguardista o tradicional. Però en tots els casos excel·lent.

Cal primar l'excel·lència, la feina ben feta, la qualitat. I cal fer-ho des de l'inici, és a dir, des de les escoles d'art, de música, d'audiovisual i cinema, etc.

Si podem assolir un alt nivell de prestacions i una oferta cultural de prestigi millorarem l'autoestima, atraurem els nous ciutadans vinguts de lluny, fomentarem un turisme cultural amb poder adquisitiu i obtindrem reconeixements internacionals, que, com en el cas de la gastronomia, ens faran visibles com una cultura amb personalitat pròpia.